

Ellenállás Fehér szerdán

Tibetiek erőszakmentes harca

Szűk a hely és fullasztó a levegő a Lhasza központjában lévő táncos kávézóban. De épp ez emeli a hangulatot. Fiatal tibetiek, kínaiak és néhány turista ringatózik a zene ütemére. Első látásra úgy tűnik, nincs különbség köztük. Amikor azonban hazai muzikusok lépnek föl, a tibetieket nem lehet visszatartani. „Ne feledjétek örökségeket, az örök hó vidékéről származó tibetiek! Tartssatok össze!”, hangzik a színpadról, és a táncosok hangosan együtt énekelnek a zenészekkel. Az egyszerű jelszavak nagy hatást váltanak ki. Erővel és bátorsággal töltik el ezeket a tibetieket, akik ahhoz az új ellenállási mozgalomhoz tartoznak, amely talán hatékonyabb, mint minden korábbi.

Hat éve már, hogy a tibetiek országuk nagy részében fellázdattak a kínai uralom ellen. Az eredmény pusztító volt: a felkelést leverték, százakat ítélték halálra vagy hosszú börtönre. Kína fokozta az elnyomást.

A tehetetlenség okozta kétségbeesés miatt 2011-től számosan elégettek magukat. Több mint 130 tibeti választotta az önkéntes tűzhalált, Kína Kommunista Pártja azonban közönyösnek mutatkozik. Megtagadja a diktatúra enyhítését, és a Dalai Lámát teszi felelősség a tragédiáért.

MIVEL AZONBAN NEM MINDEN TIBETI KÉSZ arra, hogy feláldozza az életét vagy maradék szabadságát, most az ellenállás új formája bontakozik ki. Ez kevésbé látványos, de szilárdan gyökerezik a hétköznapokban. A mozgalom *Lhákárnak* nevezi magát, ami magyarul azt jelenti: „Fehér szerda” (a „fehér” jelentése: szerencsét/boldogságot ígérő).

Mert a Dalai Láma annak idején szerdai napon született. A tibetiek ezért hallgatólagos megállapodással ünneppé emelték a szerdát. A *Lákhar*-aktivisták minden szerdán ünnepi ruhába, s gyakran népviseletbe öltöznek. Csak tibeti étterembe mennek, és kizárólag tibetiül beszélnek. Kötelező egy buddhista templom tüntető meglátogatása. „Egy feltűnés nélküli hatalom most megváltoztatja a tibeti ellenállást, amelynek erőssége az élet kis dolgaiban van, amelyeket gyakran, de tévesen banálisnak és jelentéktelennek tartanak”, magyarázza az egyik aktivista hölgy, *Dehen Pemba*; ő sokáig Pekingben élt, és most a kifinomult civil engedetlenségi mozgalmat szervezi.

„Korábban mindig fekete-fehér volt a politikai kép: Ha Tibet függetlenségéért tüntetsz, tíz vagy húsz évre börtönbe mész, és ott megkínóznak. Vagy e mellett döntesz, vagy meghajolsz. A kettő között nem volt semmi, és ez bénító volt”, mondja egy másik aktivista, *Tencin Dorjee*, aki régóta a *Students for a free Tibet* [Diákok a független Tibetért] ügyvezetője. Ő így látja a jövő távlatát: „A *Lákhar*-mozgalomban a tibetiek sok mindent tehetnek, amiért nem tartóztatják le őket rögtön. Egy-két apró lépés után ledőlnek a félelem gátjai.”

AZ AKCIÓ FORMÁI VALÓBAN EGYRE GYARAPODNAK. Sokan nem szorítkoznak arra, hogy kimutassák tibeti indentitásukat. Megtagadják az együttműködést a kínaiakkal, annak mintjára, ahogyan Gandhi harcolt erőszakmentesen a brit gyarmati uralom ellen, s ezzel megerősítik a Kína által oly gyakran megalázott tibetiek öntudatát.

Naghenben, a *Lákhar*-mozgalom egyik kelet-tibeti fellegrárában a kínaiak uralták a piacot. A helybeli tibetiek arra kényszerültek, hogy túlzott árú termékeket vásároljanak. Sokáig néma fatalizmussal tűrték ezt. A *Lákhar*-mozgalom azonban érzékenyebbé tette őket, és ezért elhatározták, hogy bojkottálják a piacot. Ennek messzeható következményei lettek. Az első kínaiaknak már két hónap múltán be kellett zárniuk a standjukat, mert nem volt vevőjük. A bojkott egyidejűleg lehetővé tette a tibeti parasztok számára, hogy saját termékeiket kínálják.

Lhaszában korábban széles körben készítették a hagyományos *trenpo*- [fekete bab] ételeket. Időközben az utcát meghódították a kínai instant-ételek, nem utolsósorban a számos migráns miatt. A *Lákhar*-mozgalom azonban mégis meghozta a fekete bab reneszánszát. Azok az eladók, akik minden nehézség ellenére kitartottak a fekete bab árusítása mellett, ma jó üzletet csinálnak.

Egy kelet-tibeti gyorsétterem tulajdonosoa csak tibeti nyelven vesz föl megrendeléseket. Az ebből fakadó gazdasági veszteségeket elfogadható árnak tekinti. Másik árat szabnak ki magukra azok a tibeti szerzetesek, akik minden a nyelvükre szaladó kínai szóért egy juant fizetnek.

Azok a fiatalok, akik a kínai iskolarendszerben nőttek fel, egyre inkább látogatják a tibeti nyelvtanfolyamokat, amelyeket főként szerzetesek vezetnek. A *Lákhar*-aktivisták abban a hálózatban is jelen vannak, amelyben állandó a verseny a politikai megjelenés, a cenzúra és a cenzúra kijtászása között. Például olyan térképeket adnak ki, amelyeken rajta van a három régi tibeti provincia: ezek sokkal nagyobb területet ölelnek fel, mint a Kína által létrehozott, ún. Autonóm Tibeti Régió. Ráadásul kerülnek a Tibetre használt kínai szót, mert az csak az autonóm területet jelenti.

A LÁKHAR-MOZGALOM VÉGÜL IS ESÉLYT AD a Tibetben és a száműzetésben élő embereknek arra, hogy egyidejűleg gyakorolják ugyanazokat a tiltakozási formákat. A „Fehér szerdát” mindenekelőtt Észak-Amerika menekült közösségeiben, de Indiában is arra használják, hogy nyilvánosan kifejezzék a tibeti identitást.

Kína Kommunista Pártja egyelőre tartózkodó. A rendőrség arra összpontosít, hogy megakadályozza a kínai uralom elleni tiltakozásból elkövetett önelégetéseket.

Klemens Ludwig

Forrás: Publik-Forum, 2014/17